

UITTOKAHVIT

He palasivat vihollisen puolelta hiihtämällä järven yli. Oli varhainen aamu, vielä hämärää ja pakkasutua. He olivat palaamassa partioretkeltä takaisin linjojen taakse ja kaukaa jo näkivät toisen partion tulevan heitä vastaan. Toinen partio oli tulossa myös tiedusteluretkeltä linjojen takaa. Vähitellen hahmot tarkentuivat ja erottuivat vihollispartioksi. Etäisyyttä oli enää sen verran, että pystyi jo ampumaan. Miehillä oli takanaan raskas tiedusteluretki, ja he olivat uupuneita. Aseet olivat kuitenkin valmiina ja katseet seurasivat lähestyvää vihollispartiota. Jokaista liikettä pidettiin silmällä. Nuo kaksi partiota kohtasivat toisensa siinä jäällä aamuhämärissä. Hiljaa ne hiihtivät toisensa ohi laukaustakaan ampumatta. Molemmat partiot olivat olleet tiedusteluretkellä vihollisen puolella. Kumpikin partio oli palaamassa kotirintamalle. Siinä jäällä miehet katselivat toisiaan tarkkaan ohi hiihtäessään. Yksikin väärä liike olisi johtanut ammuskeluun. Yksikin uhkaava ele ja jäälle olisi jäänyt verisiä ruumiita. Mutta sitä ei tehty. Hiljaa nuo partiot hiihtivät aamun pakkasuvaisella järvellä toistensa ohi ja palasivat linjojen taakse.

Tämän kertoi eräs vanha venemies, kun olin nuorena Kemijärvellä ja Kemijoella uitossa parina kesänä. Hän oli juro mies, hiljainen ja arvaamaton. Kahvin piti olla sopivan vahvaa tai hän suuttui tulisesti. Me keitimme uittoporukassa kaikki kahvit vuorollamme valtavassa kahvipannussa. Kahvinkeitäjän tehtävä oli minulle aina mieluinen, pääsi kelluvalle taukotuvalle ennen toisia rauhassa puuhailemaan. Vedessä kelluvan taukotuvan laidoilla oli hauska kävellä ja istahtaa tupakalle. Katselin kahvin kiehuessa tukkilauttojen yli järvelle, oli varhainen aamu ja raukaksi mukavasti. Aurinko lämmitti ja vesi liplatti taukolautan tukkeihin. Linnut kaartelivat yläpuolella, taisivat olla tiiroja, tulivat alas kuin siimasta vetämällä ja nousivat salakka suussa. Kahvi oli unohtua, kun niitä seurasin. Näin uittoveneiden ilmestyvän näkyviin kokka kohisten. Nousin sisälle höystämään kahvia. Tämä oli kriittinen hetki. Nyt punnittiin nuori uittomies. Tiesin, että kahvista piti tulla sopivan vahvaa. Vanha työnjohtajamme osasi täydellisesti sen taidon. Hänen vuorollaan kahvi oli aina hyvää, väkevää, sopivan vahvaa. Kuin tervaa, joka herätti uppotukitkin vedessä tanssimaan. Minä keitin taas liian laihaa kahvia. En ollut tottunut keittämään niin isolla pannulla. Näin sen väristä, kun nokastin kahvin. Vaalean ruskeaa ja hengetöntä litkua. Tiesin mitä tulisin kohta kuulemaan. Uittoveneet kolahtivat taukotuvan hirsireunoihin ja lautta keinahteli. Kovaääniset miehet tunkivat huudahdellen tupaan. Ikkunan alle kerääntyi heti korttirinki katkolle höyryävät

kahvikupit kourissaan. Miehet aloittivat pelin ja minäkin sain korttini. Maistelin varovasti kahvia ja vilkaisin vanhaa työnjohtajaa. Hän oli iso, ryhdikäs mies, jonka posket olivat aina punertavat ja rokonarpiset. Näin hänen muikeasta ilmeestään, että kahvi oli aivan liian laihaa. Hän nautti tilanteesta ja seurasi vierellään istuvan, vanhan uittokaverinsa ilmeitä. Tämä ei ollut vielä maistanut kahvia. Hänen reaktionsa olivat joskus arvaamattomia. Selasin korttejani vähän hermostuneena ja pohdin mielessäni, mikä salaisuus kahvinkeitossa on. Koskaan en sitä onnistunut höystämään riittävän vahvaksi. Kahvista tuli aina laihaa litkua tai mustaa puuroa. Pohdin, kuinka saisin selville työnjohtajan reseptin hyvään kahviin. Hän oli ainoa, joka osasi keittää kahvit, jonka mausta jätkäporukka ei rutissut koskaan.

Vanha venemies kertoi kahvin jäähtymistä odottaessaan sotamuistoaan. Yleensä hän oli hiljainen. Jurotti teräsveneeseen moottorissa ja hinasi tukkilauttoja. Hän oli varsinainen uittojätkän perusmalli. Kuin suoraan laulusta "Kaksi vanhaa tukkijätkeä". Muuten leppoisa mies, mutta omapäinen ja hyvä sanomaan, kun piti laukaista tilanne. Sanat iskivät silloin kuin lapinleuku ja leikkasivat pulinat pois, kuin oksat puusta. Kahvimottia katsellen hän kertoi sotatarinaansa, sitä kuinka partiot ohittivat toisensa laukaustakaan ampumatta, silloin jatkosodan aikana aamuhämärässä, utuisella jäällä. Monet jätkät olivat keskittyneet korttipeliin ja irvistelivät kiroillen laihaa kahvia, mutta he eivät kuunnelleet sotajuttuja. Niitä tarinoita tuli joka tauolla kuin radion puhekanavalta nykyisin. Vanhat jätkät kertoivat muistojaan kahvitaulla, joka oli yleensä muutaman katkon mittainen. Minä pelasin ja samalla kuuntelin tarinat tarkasti. Keskityin tavallisesti molempiin, korttipeliin ja kertomuksiin. Sinä aamuna piti kuitenkin olla tosi tarkkana. Oli keskityttävä kahvinjuontiin. Tiesin, että kuppi saattaisi lentää livakasti, jos kahvi olisi liian laihaa. Silloin pitäisi olla nopea väistämään. Korttiringissä oli pieni panos joka kierroksella, mutta siitä kertyi porukassa mukava summa. Tupakkarahat olivat kasassa ja pelissä mukana vanhat korttihait, ahavoituneet tukkijätkät. Venemiehen sotamuisto vei kuitenkin mukanaan ja pelasin korttini vähän summassa. Käsi oli kyllä hyvä ja korteilla olisi pitänyt pärjätä. Eläydyin kuitenkin tarinaan ja kuunnellessani löysin itseni hiihtämässä utuisella jäällä aamuhämärässä. Näin vihollisten ilmeet ja tunsin kylmän liipasimen sormessani. Näin vihollispartion tulevan kohdalle ja mietin kuka tekee ratkaisun, kuka ampuu ensin? "Miksi kukaan ei ampunut"?

Kuulen ajatukseni tulevan vanhan työnjohtajan suusta ja hätkähdän. Myös hän on miettinyt samaa kysymystä. Pöytää vasten kyyröttävä vanha venemies kumartuu kohti kahvikuppia ja vilkaisee minua. Hän nostaa kupin ja hörppää kahvinlitkua. Olen jännittänyt kuulemaan syyn miksi tilanteessa ei ammuttu. Miksi sodassa ei sodittu. Hiihdettiin vain vierestä ohi ja katseltiin toisia kuin

pillkkiretkellä. Olen unohtanut keittämäni laihan kahvin. Olen unohtanut korttiringin ja tupakkarahat. Siksi vanhan venemiehen liike yllättää täysin. Salamannopea käden heilautus lennättää kupin kovien kiro sanojen siivittämänä minua kohti. Väistän vaistomaisesti korttieni taakse, emalikulppi lentää pääni vierestä ja kolahtaa kaminan torveen. Kahvi sihisee ja käryää liedellä ja jätkät alkavat kiroilla katkua. Vanha työnjohtaja hekottelee tyytyväisenä. Tiedän, että nyt alkavat tulla letkautukset, nyt heitetään löylyä ja sanat ovat kuumia kuin kiuaskivet. Minä päätän, että selvitän vielä sen kahvireseptin ja keitän kerrankin oikeat kahvit. Onneksi olen jo tottunut tähän menoon. Tiedän, ettei tuo jurottava vanha mies ole koskaan tosissaan. Olen nähnyt huumorin hänen silmäkulmistaan. Niissä on aina pieni ryppy ja mielestäni se on naurunryppy. Ajattelen sitä ranneliikettä ja kupin lähtöä kädestä. En olisi ehtinyt väistää, jos hän olisi heittänyt suoraan kohti. Partioiden kohtaamiseen laukaustakaan ampumatta ei koskaan enää palattu, mutta minä olin saanut vastaukseni. Vastaus oli salamannopea kädenliike ja kahvikupin iskeytyminen kaminaan. Liike oli niin nopea, että muuta vastausta en tarvinnut.

Kahvireseptin sain selville lopulta eräänä pilvisenä aamuna. Vettä sataa tihuutteli ja työskentelimme sadetakit päällä. Venemies vaihtoi öljyt suuresta sivumoottorista ja antoi minulle tehtäväksi viedä vanhat öljyt taukotuvalle. Otin tehtävän mieluusti vastaan, sillä tiesin uittotyönjohtajan olevan kahvivuorossa. Nyt näkisin oikeat mitat hyvään kahviin. Soutelin hiljaa uittolautan vierelle ja nousin varovasti tukkien päälle. Kurkistin avonaisesta ovesta ja näin vanhan työnjohtajan kahvipannun eteen kumartuneena. Mies oli syventynyt kahvin valmistamiseen, eikä huomannut minua. Panin merkille määrät, jotka hän mittasi pannuun. Näin myös miehen pienen salaisuuden ja arvasin siinä hänen suosionsa kahvikokkina. Painoin kaiken mieleen ja poistuin paikalta hiljaa. Nyt tiesin. Nyt osasin ja odotin innolla omaa vuoroani kahvikokkina. Tulisin nauttimaan joka hetkestä. Erityisesti siitä hetkestä, kun vanha työnjohtaja vilkaisisi minua juuri ennen kuin venemies hörppää kahvia. Vilkaisisi velmusti, pieni värinä jo valmiina suupielissä. Odotin niin sitä hetkeä ja omaa vuoroani keittää jätkäporukalle aamukahvit. Saisin keittää viimeinkin oikeat uittokahvit.

Useita vuosia myöhemmin sairastuin ja jouduin hoidettavaksi Kemijärven aluesairaalan vuodeosastolle. Siellä viereeni työnnettiin vuode, jolla makasi tuttu vanha mies. Entinen työnjohtajani uitosta oli valkotukkainen, iän kuihduttama ja hyvin sairas vanhus. Hän ei muistanut enää minua, mutta jutteli viimeisistä työvuosistaan ja kertoi ensimmäisestä sydänkohtauksestaan. Viimeiset työvuodet hän kertoi tehneensä jo sydänvikaisena miehenä. Totesi niiden olleen työtä ja tuskaa. Lääkäri kertoi hänelle siinä, että sydän on niin loppu, että jos mies olisi nuorempi niin hänet

laitettaisiin sydämensiirtoon. Lääkärin mentyä vanha uittotyönjohtajani vilkaisi minua. Hänen suupielensä värisi, kuin silloin kerran kelluvalla taukotuvalla kahvin maistelua odottaessamme. Hänen huulensa vapisivat hieman, mutta ääni oli vahva, kun hän puhui kuolemasta ja kertoi, kuinka eräs puhelias poromies oli kerran tuuminut kuoleman tuloa. Hän oli sanonut, "ettei se kuoleman tulo niin pelota, mutta se haudan hiljaisuus hirvittää".

Pääsin sairaalasta toivuttuani, enkä koskaan enää tavannut tuota uittokesieni vanhaa työnjohtajaani. Myöhemmin tapasin partioiretkestä kertoneen venemiehen pojan sattumalta jossain Kemijärven kadulla. Tunsimme toisemme ja hän tiesi minun olleen uitossa isänsä kanssa. Hän kertoi isän hiljattain kuolleen johonkin sairauteen.

Minä olen pohtinut usein sitä partioiretkeä pakkasaamussa järven jäällä. Vihollisten kohtaamista ilman laukaustakaan. Olen miettinyt, että ihminen väsy joskus kaikkeen, väsy vihaamiseenkin. Haluaa vain päästä kotiin lepäämään ja unohtaa tämän kaiken.

Nimimerkki: Tukkipoika